

ביום השלישי ללדתי ותלד גם האשה הזאת ואנחנו יחדו אין זר אתנו בבית זולתי שתיים אנחנו בבית: (יט) וימת בן האשה הזאת לילה אשר שכבה עליו: (כ) ותקם בתוך הלילה ותקח את בני מאצלי ואמתך ישנה ותשכיבהו בחיקה ואת בנה המת השכיבה בחיקי: (כא) ואקם בבקר להניק את בני והנהמת ואתבונן אליו בבקר והנה לא היה בני אשר ילדתי: (כב) ותאמר האשה האחרת לא כי בני החי ובנגך המת וזאת אמרת לא כי בנגך המת ובני החי ותדברנה לפני המלך: (כג) ויאמר המלך זאת אמרת זה בני החי ובנגך המת וזאת אמרת לא כי בנגך המת ובני החי: פ (כד) ויאמר המלך קחו לי יחרב ויבאו החרב לפני המלך: (כה) ויאמר המלך גזרו את הילד החי לשנים ותנו את החצי לאחת ואת החצי לאחת: (כו) ותאמר האשה אשר בנה החי אל המלך פיינכמרו רחמיה על בנה ותאמר בי אדני תנו לה את הילד החי והמת אל תמיתהו וזאת אמרת גם לי גם לך לא יהיה גזרו: (כז) ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החי והמת לא תמיתהו היא אמו: (כח) וישמעו כל ישראל את המשפט אשר שפט המלך ויראו מפני המלך כי ראו פייחכמת אליהם בקרבו לעשות משפט: ס פרק ד (א) ויהי המלך שלמה מלך על כל ישראל: ס

אונקלוס

(יח) וקרוב לותיה יהודה ואמר בבעו רבוני ימליל בעני עבדך פתגמא קדם רבוני ולא תקף רוגנך בעבדך ארי כפרעה פן את: (יט) רבוני שאיל ית עבדוהי למימר יא. עתה. יב. לפני.

בראשית מד ויגש

יח ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידברנא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה: יט אדני שאל את עבדיו לאמר

רש"י

מקיים מצטיח ואינו עושה, אף אמה כן. וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו. דצר אחר, כי כמוך כפרעה, אס תקניטני אהרוג אותך ואת אדונך: (יט) אדני שאל את עבדיו - מתחלה צעלילה זאת עלינו, למה היה לך לשאול כל אלה, צתך היינו מצקסים או אחותנו אמה מצקש, ואף על פי כן וגאמר אל

(יח) ויגש אליו וגו', דבר באוני אדני - יכנסו דברי צלונק (צ"ר פ"ג ס"ו 1): ואל יחר אפך - מכאן אמה למד שדבר אליו קשות: כי כמוך כפרעה - חסוד אמה צעיני כמלך, זהו פשוטו. ומדרשו, סופך ללקות עליו צנרעת, כמו שלקה פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. דצר אחר, מה פרעה גזור ואינו

מקורי רש"י

שם: כי כמוך כפרעה מה פרעה גזור ואינו מקיים אף את גזור ואינך מקיים מה פרעה להוט אחר הזכרים אף אתה כן מה פרעה מלך ואתה שני לו בארץ מצרים כך אבא מלך בארץ כנען ואני שני לו. ועי' מדרש (תנחומא ויגש פרק ה): כי כמוך כפרעה כשם שפרעה רבך אוהב נשים ומחמדן כך אתה ראית לבנימן שהוא יפה תואר ואתה מחמדו להיות לך. ד. עי' בראשית רבה שם (פרשה צג ס"ו 1): זו היא השמת עין נהפך הדבר שאמרת לסמיות עינים. ה. עי' שם: כי כמוך כפרעה, מה פרעה גזור ואינו מקיים אף את גזור ואינך מקיים, מה פרעה להוט אחר הזכרים אף אתה כן, מה פרעה מלך ואתה שני לו בארץ מצרים, כך אבא מלך בארץ כנען ואני שני לו, ואם שולף אני את חרבי ממך אני מתחיל, ובפרעה רבך אני מסיים.

א. עי' בראשית רבתי ויגש: ואל יחר אפך וגו'. אל תזוח דעתך עליך לאמר זה הדיוט מתוכח עמי שאני מלך ותכעוס עלי, שאני גדול כמותך, כי כמוך כפרעה, מה פרעה מלך ואתה שני לו, כך אבא מלך ואני שני לו. ועי' מדרש תנחומא (ויגש ס"ו ה): ויגש אליו יהודה, שנגש בתוכחות. בי אדוני, אל תעבור עלינו מדת הדין, ידבר נא עבדך דבר באוני אדוני, ראוי היה לומר לפני אדוני, אלא מלמד שהיה מדבר אחת קשה ואחת רכה. ב. עי' בראשית רבה (פרשה צג ס"ו 1): אמר רבי סימון בנימוסות שלנו כתיב (שמות כב) ואם אין לו ונמכר בגניבתו, וזה יש לו לשלם, ידבר נא עבדך, יכנסו דברי באונך, זקינתו של זה על ידי שמשכה פרעה לילה אחת לקה בנגעים הוא וכל ביתו, דכתיב (בראשית יב) וינגע ה' את פרעה, הוזהר שלא ילקה אותו האיש בצרעת. ג. עי'

אונקלוס

האית לכון אבא או אָחָא: (כ) וְאֶמְרָנָא לְרַבּוּנֵי אֵית לְנָא אַבָּא סָבָא וְכַר סַבְתִּין זְעִיר וְאַחֻוּהִי מִית וְאִישְׁתָּאָר הוּא בְלַחְדוּהִי לְאִימִיה וְאַבּוּהִי רַחִים לִיה: (כא) וְאֶמְרַת לְעַבְדְּךָ אַחְתּוּהִי לְנָתִי וְאִשְׁוֵי עֵינֵי עֲלוּהִי: (כב) וְאֶמְרָנָא לְרַבּוּנֵי לֹא יְכוּל עוּלִימָא לְמַשְׁבַּק יַת אַבּוּהִי וְאִם יִשְׁבּוּק יַת אַבּוּהִי וּמִית: (כג) וְאֶמְרַת לְעַבְדְּךָ אִם לֹא יַחֻת אַחֻוּכּוֹן זְעִירָא עִמְכוֹן לֹא תוֹסְפוֹן לְמַחְזֵי אִפִּי: (כד) וְהָוָה כַּד סָלִיקָנָא לְנֹת עַבְדְּךָ אַבָּא וְחֻינָא לִיה יַת פְּתַגְמֵי רַבּוּנֵי: (כה) וְאֶמַר אַבּוּנָא תוּבּוּ זְבוּנוּ" לְנָא זְעִיר עֵיבּוּרָא: (כו) וְאֶמְרָנָא לֹא נִיכוּל לְמִיחַת אִם אֵית אַחֻוּנָא זְעִירָא עִמְנָא וְנַחֻת אָרִי לֹא נִיכוּל לְמַחְזֵי אִפִּי גְבָרָא וְאַחֻוּנָא זְעִירָא לִיתּוּהִי עִמְנָא: (כז) וְאֶמַר עַבְדְּךָ אַבָּא לְנָא אַתּוֹן יַדְעַתּוֹן אָרִי תַרְיִן יְלִידַת לִי אַתְתִּי: (כח) וּנְפַק חַד מְלוּתִי וְאֶמְרִית בְּרַם מִיקְטַל קְטִיל וְלֹא חֻזִיתִיה עַד כְּעֵן: (כט) וְתַדְבְּרוּן" אַף יַת דִּין מִן קְדָמִי וְיַעֲרַעֲינִיה מוּתָא" וְתַחַתּוֹן יַת שִׁיבְתִי בְּכִישְׁתָּא לְשָׂאוּל: (ל) וּכְעֵן כְּמִיתִי לְנֹת עַבְדְּךָ אַבָּא וְעוּלִימָא לִיתּוּהִי עִמְנָא וְנִפְשִׁיהָ חֻבִּיבָא לִיה כְּנַפְשִׁיהָ":

הַיֵּשׁ-לְכֶם אָב אוֹ-אָח: כ וְנֹאמֶר אֶל-אֲדֹנָי יֵשׁ-לָנוּ אָב זָקֵן וְיֶלֶד זְקֵנִים קָטָן וְאָחִיו מֵת וַיֹּתֵר הוּא לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אָהָב: כא וְהֹאמֶר אֶל-עַבְדְּךָ הוֹרְדֵהוּ אֵלַי וְאִשְׁיִמָּה עֵינַי עָלָיו: כב וְנֹאמֶר אֶל-אֲדֹנָי לֹא-יֻכַל הַנְּעַר לַעֲזֹב אֶת-אָבִיו וְעֹזֵב אֶת-אָבִיו וּמָת: כג וְהֹאמֶר אֶל-עַבְדְּךָ אִם-לֹא יֵרֵד אַחֵיכֶם הַקָּטָן אִתְּכֶם לֹא תִסְפּוּן לְרֹאוֹת פָּנָי: כד וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל-עַבְדְּךָ אָבִי וַנִּפְגַּד-לוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי: כה וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שְׁכֵרוּ-לָנוּ מִעַט-אֲכָל: כו וְנֹאמֶר לֹא נוּכַל לָרֶדֶת אִם-יֵשׁ אַחִינוּ הַקָּטָן אִתָּנוּ וַיֵּרְדּוּ כִּי-לֹא נוּכַל לְרֹאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאִחִינוּ הַקָּטָן אֵינְנוּ אִתָּנוּ: כז וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יַדְעַתֶּם כִּי שְׁנַיִם יִלְדָה-לִּי אִשְׁתִּי: כח וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאִתִּי וְאֹמֵר אֶךְ טָרַף טָרַף וְלֹא רִאִיתִיו עַד-הַנְּהָ: כט וְלִקְחַתֶּם גַּם-אֶת-זֶה מִעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אִסּוֹן וְהוֹרְדַתֶּם אֶת-שִׁיבְתִי בְּרַעַה שְׂאֵלָה: ל וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל-עַבְדְּךָ אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אִתָּנוּ וְנִפְשׁוּ קִשּׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ: שני

יד. קנו. טו. לקחת בעל כרחו. טז. מלפני תארע לו מיתה. יז. חביב לו כנפשו.

רש"י

אדוני, לא כחדנו ממך דברי: (כ) ואחיו מת - מפני היראה היה מוליא דבר שקר מפיו. אמר, אם אומר לו שהוא קיים יאמר הציאוהו אללי: לבדו לאמו - מאותו האם אין לו עוד אח: (כב) ועזב את אביו ומת - אם יעזוב את אחיו דואגים לנו שמה ימות

מקורי רש"י

ו. ע"י שם (סי' ח): אדוני שאל את עבדיו וגו', אמר לו מתחלה באת עלינו, בעלילה, כמה מדינות ירדו למצרים לשבר אוכל ולא שאלת אחד מהם. שמה בתך באנו ליקח או אתה סבור לישא את אחותנו, אף על פי כן לא כסינו ממך. ז. ע"י ילקוט שמעוני תורה (רמז קנא): ונאמר אל אדוני וגו' אפשר אדם כיהודה מדבר דבר שאינו ברור לו ואחיו מת. אלא כך אמר יהודה, אם אני אומר לו שהוא חי, הוא אומר לי הביאהו אלי כדרך שאמר על בנימין לפיכך אמר ואחיו

מת. ח. ע"י ירושלמי (שבת פרק ב הלכה ו): אמר ר' אחאי בר יעקב כתיב וקרהו אסון בדרך. הא בבית לא. אלא מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה. ט. ע"י ילקוט שמעוני (תורה רמז קנא): ולקחתם גם את זה, א"ל, בתחילה כשהיה בנימין אצלי היתה דעתי מיושבת עלי. ועכשיו דומה לי כאלו ג' לקחתם ביום אחד ולמה יעקב דומה לנו שיש לו שלשה פיות כיון שככתה אחרונה כבו כולן.

אונקלוס

(לא) ויהי כד יחזי ארי לית עולימא וימות ויחתון עבדך ית שיבת עבדך אבונא בְּדוּנָא לשאול: (לב) ארי עבדך מערב בעולימא מן אבא למימר אם לא איתנייה לותך ואהי חטי לאבא כל יומיא: (לג) וכען יתיב כען עבדך חלף עולימא עבדא לרבוני ועולימא יסק עם אחוהי: (לד) ארי אכדין אסק לנת אבא ועולימא ליתוהי עמי דלמא אחזי בבישתא דתשפח ית אבא: (א) ולא יכיל יוסף לאתחסנא לכל דקיימין עלוהי וקרא אפיקו כל אנש מעילוי ולא קם אנש עמיה כד אתידע יוסף לאחוהי: (ב) ויהב ית קליה בבכיתא ושמעו מצראי ושמע אנשי בית פרעה: (ג) ואמר יוסף לאחוהי אנא יוסף העד כען אבא קיים ולא יכילו אחוהי לאתבא תיה פתגם ארי איתבהילו מן קדמוהי: (ד) ואמר יוסף לאחוהי קריבו כען לותי וקריבו ית. עתה. א. המצריים. ב. אנשי. ג. דבר. ד. עתה.

לא וְהָיָה כִּרְאוֹתָיו כִּי־אֵין הַנְּעַר וּמָת וְהוֹרִידוּ עֲבָדָיךָ אֶת־שִׁיבַת עֲבָדָיךָ אֲבִינוּ בִּיגוֹן שְׂאֵלָה: לב כִּי עֲבָדָיךָ עָרַב אֶת־הַנְּעַר מִעַם אָבִי לֵאמֹר אִם־לֹא אָבִיאֲנוּ אֵלֶיךָ וְחַטָּאתִי לְאָבִי כָּל־הַיָּמִים: לג וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדָיךָ תַּחַת הַנְּעַר עֶבֶד לְאֲדֹנָי וְהַנְּעַר יַעַל עִם־אֲחָיו: לד כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אִתִּי פֶּן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצֵא אֶת־אָבִי: מה א וְלֹא־יִכָּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצַבִּים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאֵנוּ כָּל־אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו: ב וַיִּתֵּן אֶת־קִלּוֹ בְּכִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה: ג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אָבִי חֵי וְלֹא־יִכָּלּוּ אֲחָיו לַעֲנֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵינוּ: ד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו גִּשׁוּ־נָא אֵלָי וַיִּגָּשׁוּ

רש"י

לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נכזים עליו ושומעין שחטיו מתצייסין צהודעו להם: (ב) וישמע בית פרעה - ציתו של פרעה, כלומר עצדיו וצני ציתו. ואין זה לשון צית ממש, אלא כמו צית ישְׁרָאֵל (שמות טו לב), צִית יְהוּדָה (מלכים א' יב כה), מיִשְׁנֵי־דָה צִלַּע"ו: (ג) נִבְהָלוּ מִפְּנֵינוּ - מפני הצושה: (ד) גִּשׁוּ נָא אֵלָי - ראה אותם נסוגים לאחור, אמר עכשוו אחי נכלמים, קרא

(לא) והיה כראותו כי אין הנער ומת - אצו מצרתו: (לב) כי עבדך ערב את הנער - ואם תאמר, למה אני נכנס למגר יותר משאר אחי, הם כולם מצחוץ ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה צני עולמות: (לג) ישב נא עבדך וגו' - לכל דבר אני מעולה ממנו, לגזורה ולמלחמה ולשמשי: מה (א) ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים -

מקורי רש"י

(סי' ה): ולא יכול יוסף להתאפק, אמר רבי שמואל בר נחמן, לסכנה גדולה ירד יוסף, שאם הרגוהו אחיו אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר הוציאנו כל איש מעלי, אלא כך אמר יוסף בלבו, מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים. יג. עי' מדרש ילמדנו: ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. כיון שראה יוסף שהסכימה דעתם להחריב את מצרים, אמר יוסף, מוטב שאתודע להם ואל יחריבו את מצרים וכו' א"ר יוחנן אוי לו לאדם מיום הדין, אוי לו מיום התוכחה, ומה יוסף כשאמר אני יוסף אחיכם, פרחו נשמתם ולא יכלו לענותו ונבהלו מפניו, כשיבא הב"ה לדין על אחת כמה וכמה. ילמדנו. אני יוסף אחיכם (שם, ד), כיון שראה יוסף שהיתה להם בושה גדולה, אמר להם, גשו נא אלי.

י. עי' שם: א"ל יוסף יהודה למה אתה דברך, והלא יש באחייך גדולים ממך. א"ל אף על פי כן כולם חוץ לזיקא הן עומדין ואני מעי קומטים עלי כחבל. א"ל למה, א"ל שאני ערב לו. א"ל אם בכסף אם בזהב אני נותן לך. א"ל לא בכסף ולא בזהב, אלא כך אמרתי לאבא, אהיה בנידוי בעולם הזה ובעולם הבא שנקרא ימים שנאמר אם לא אביאנו אליך וגו'. יא. עי' מדרש תנחומא (ויגש סי' ו): כי אדני. בנוהג שבעולם מי שלוקח עבד ומצא אותו גנב מחזירו, וזה שנמצא גנב אתה מבקש לקנותו לעבד, חשוד אתה בדברים רעים, אם לשמשך אתה מבקשו, אני יודע לשמש יותר ממנו, אם למלחמה אתה מבקשו, אני יודע להלחם יותר ממנו, ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני (בראשית מד לג). יב. עי' שם

אונקלוס

ואמר אָנָא יוֹסֵף אַחוּכוֹן דְּזַבִּינְתוֹן
 יְתִי לְמַצְרַיִם: (ה) וְכַעֲזָן לָא תַחְנַסְסוֹן
 וְלֹא יִתְקַף בְּעֵינֵיכוֹן אַרִי זַבִּינְתוֹן
 יְתִי הִלְכָא אַרִי לְקַיִמָא שְׁלַחְנִי יִי
 לְקַדְמֵיכוֹן: (ו) אַרִי דְגַן תְּרַתִּין שְׁנִין
 כְּפָנָא בְּגוֹ אַרְעָא וְעוֹד חֲמֵשׁ שְׁנִין
 דְּלִית זְרוּעָא וְחֻצָּדָא: (ז) וְשְׁלַחְנִי
 יִי קְדַמֵּיכוֹן לְשׁוּאָה לְכוֹן שְׂאֲרָא
 בְּאַרְעָא וְלְקַיִמָא לְכוֹן לְשׁוּבָא רְבָא:
 (ח) וְכַעֲזָן לָא אַתּוֹן שְׁלַחְתוֹן יְתִי
 הִלְכָא אֵלֶהּ מִן קְדָם יִי וְשׁוּיְנִי יִי
 לְאָבָא לְפָרְעָה וְלִרְבוֹן לְכָל אָנֶשׁ
 בֵּיתֶיהָ וְשְׁלִיט בְּכָל אַרְעָא דְּמַצְרַיִם:
 (ט) אוּחוּ וְסָקוּ לְוַת אָבָא וְתִמְרוּן
 לִיָּה כְּדָנָן אָמַר בְּרַךְ יוֹסֵף שׁוּיְנִי יִי
 לְרַבּוֹן לְכָל מַצְרָאֵי חוּת לְוַתִּי לָא
 תַתְעַכֵּב: (י) וְתַתִּיב בְּאַרְעָא דְּגוֹשֶׁן
 וְתִהִי קָרִיב לִי אֶתְּ וּבְנֵךְ וּבְנֵי בְנֵךְ
 וְעַנְךָ וְתוֹרְךָ וְכָל דְּלָךְ: (יא) וְאִזּוֹן
 יְתֵךְ תִּמְן אַרִי עוֹד חֲמֵשׁ שְׁנִין כְּפָנָא
 דְּלִמָּא תַתְמַסְפֵּן אֶתְּ וְאָנֶשׁ בֵּיתְךָ
 וְכָל דְּלָךְ: (יב) וְהָא עֵינֵיכוֹן חִזְזִין
 וְעֵינֵי אַחֵי בְּנִימִין אַרִי בְּלִישְׁנֵכוֹן
 אָנָא מְמַלְל עִמְכוֹן: (יג) וְתַחֲוּן
 לְאָבָא יֵת כָּל יְקָרֵי בְּמַצְרַיִם וְיֵת
 ה. זריעה. ו. אלא מלפני. ז. בשפתכם אני
 מדבר עמכם.

וַיֹּאמֶר אָנִי יוֹסֵף אַחֵיכֶם אֲשֶׁר־מְכַרְתֶּם אֹתִי
 מִצְרַיִמָּה: ה וְעַתָּה א אל־תַּעֲצֹבוּ וְאַל־יֹחַר
 בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מְכַרְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי לְמַחֲוֶה שְׁלַחְנִי
 אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם: ו כִּי־זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב בְּקָרֶב
 הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין־חֲרִישׁ וְקָצִיר:
 ז וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם לָשׂוּם לָכֶם שְׂאֲרֵית
 בְּאָרֶץ וְלִהְיֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה: שְׁלִישִׁי
 ח וְעַתָּה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הֵאֱלֹהִים
 וַיִּשְׁימֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וְלְאֶדוֹן לְכָל־בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל
 בְּכָל־אָרֶץ מִצְרַיִם: ט מֵהָרֹץ וַעֲלוּ אֶל־אָבִי
 וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֱלֹהִים
 לְאֶדוֹן לְכָל־מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֶל־תַּעֲמֹד: י וַיִּשְׁבֹּת
 בְּאָרֶץ־גֹּשֶׁן וְהָיִיתָ קָרוֹב אֵלַי אֶתְּהָ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי
 בְנֵיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקָרְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ: יא וְכָל־כַּלְפֵּיתִי
 אֶתְךָ שָׁם כִּי־עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן־תּוֹרֵשׁ
 אֶתְּהָ וּבֵיתְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ: יב וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם
 רֹאוֹת וְעֵינֵי אַחֵי בְּנִימֹן כִּי־פִי הִמְדַּבֵּר אֵלֵיכֶם:
 יג וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת

רש"י

ז (יב) : (יב) והנה עיניכם ראות - זכודי, ושאני
 אחיכם שאני מהול כנס. ועוד, כי פי המדבר
 אליכם זלשון הקדש: ועיני אחי בנימין - השוה
 את כולם יחד, לומר שכשם שאין לי שנאה על
 בנימין אחי שהרי לא היה צמירתי, כך אין זלזלי
 שנאה עליכם: :

להם זלשון רכה ותחנוני" והראה להם שהוא
 מהול: (ה) למחיה - להיות לכם למחיה: (ו) כי
 זה שנתים הרעב - עזרו משני הרעב: (ח) לאב -
 לחזר ולפטרוני: (ט) ועלו אל אבי - ארץ ישראל -
 גזרה מכל הארצות (קידושין טז ע"ב): (יא) פן תורש -
 לנמא תתמסקן (ת"ב). לשון מוריש ומעשיר (שמואל א')

מקורי רש"י

הנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי, בלשון הקודש אני מדבר,
 ולא היו מאמינים בו עד שפרע את עצמו והראה להם חותם ברית.
 יח. עי' מגילה (טז ע"ב): והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין. אמר
 רבי אלעזר, אמר להם, כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה
 במכירתו, כך אין בלבי עליכם, כי פי המדבר אליכם, כפי כן לבי.

יד. מדרש תנחומא (ויגש סי' ה): כיון שראה יוסף שהיתה להם
 בושה גדולה, אמר להן גשו נא אלי ויגשו. טו. עי' בראשית רבה
 (פרשה צג סי' י): גשו נא אלי ויגשו, הראה להם את המילה.
 טז. עי' שם: וישימי לאב לפרעה לפטרוני בסיליון לאדון לרבון
 מושל לשליט. יז. מדרש תנחומא (ויגש סי' ה): אמר להם יוסף,

אונקלוס

כָּל־דִּי חַוִּיתוֹן וְתַחֲוֹן וְתַחֲוֹן
 ית אבא הלכא: (יד) ונפל על
 צוארא דבנימין אחוהי ובכא ובנימן
 בכא על צואריה: (טו) ונשק לכל
 אחוהי ובכא עליהון ובתר פן
 מלילו אחוהי עמיה: (טז) וקלא
 אשתמע בית פרעה למימר אתו
 אחי יוסף ושפר בעיני פרעה ובעיני
 עבדוהי: (יז) ואמר פרעה ליוסף
 אימר לאתך דא עיבידו טעינו
 ית בעירכון ואזילו אוכלו לארעא
 דכנען: (יח) ודברו ית אבוכון וית
 אנש" בתיכון ואיתו לותי ואתן לכון
 ית טוב ארעא דמצרים ותיכלון ית
 טובא דארעא: (יט) ואת מפקד דא
 עיבידו סבו לכון מארעא דמצרים
 עגלן לטפלוכון ולנשיכון ותיטלון
 ית אבוכון ותיתון: (כ) ועינכון לא
 תחוס על מניכון ארי טוב כל ארעא
 דמצרים דילכון הוא: (כא) ועבדו
 כן בני ישראל ויהב להון יוסף
 עגלן על מימרא דפרעה ויהב להון
 זודין לאורחא: (כב) לכולהון יהב
 לגבר אצטלון דלבושין ולבנימן
 יהב תלת מאה סלעין דכסף וחמשא
 אצטלון דלבושין: (כג) ולאבוהי
 שלח כדא עסרא חמרין טעונין
 ח. אנשי.

כָּל־אֲשֶׁר רְאִיתֶם וּמָהֲרַתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אָבִי
 הנה: יד ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן
 בכה על צואריו: טו וינשק לכל אחיו ויבך עליהם
 ואחרי כן דברו אחיו אתו: טז והקל נשמע בית
 פרעה לאמר באו אחי יוסף וייטב בעיני פרעה
 ובעיני עבדיו: יז ויאמר פרעה אל יוסף אמר
 אל אחיך זאת עשו טענו את בעיךם ולכו באו
 ארצה כנען: יח וקחו את אביכם ואת בתיכם
 וכוּאו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים
 ואכלו את חלב הארץ: יט ואתה צויתה זאת
 עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם
 ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם: כ ועינכם
 אל תחם על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים
 לכם הוא: כא ויעשו כן בני ישראל ויתן להם
 יוסף עגלות על פי פרעה ויתן להם צדה לדרך:
 כב לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן
 שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת:
 כג ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים

רש"י

כמו צצית פרעה, וזה לשון צית ממש: (יז) טענו
 את בעירכם - תצוה: (יח) את טוב ארץ
 מצרים - ארץ גושן. ניצח ואינו יודע מה ניצח,
 סופה לעשותה כמנולה שאין צה דגיס"א: חלב
 הארץ - כל חלב לשון מיטב הוא: (יט) ואתה
 צויתה - מפי לומר להם: זאת עשו - כך
 אמור להם, שזרשומי הוא: (כג) שלח כזאת -
 כחשזון הזה. ומהו החשזון עשרה חמורים וגו':

(יד) ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך - על שני
 מקדשות שעמידין להיות בחלקו של בנימן וסופן
 ליחרצ"ו: ובנימן בכה על צואריו - על משכן
 שילה שעמיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרצ"ו:
 (טו) וינשק - הוסיף צניקה, מנשק והולך, דיצי"ש"ר
 זלע"ז: ואחרי כן - מאחר שראוהו זוכה ולבו
 שלם עמהם: דברו אחיו אתו - שמתחלה היו
 צושים ממנו: (טז) והקול נשמע בית פרעה -

מקורי רש"י

צואריו, ראה שמשכן שילה עתיד להעשות בחלקו של יוסף ועתיד
 ליחרב. כא. ועי' ברכות ט ע"ב: וינצלו את מצרים אמר רבי אמי
 מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן וריש לקיש אמר עשאוה
 כמצולה שאין בה דגים.

יט. עי' מדרש (ב"ר פרשה צג ס"י): ויפול על צוארי בנימן אחיו
 ויבך, וכי שני צוארים היו לו לבנימן, אלא אמר רבי אלעזר בן
 פדת, יוסף ראה ברוח הקודש ששני בית המקדשות עתידין ליבנות
 בחלקו של בנימן ועתידין ליחרב. כ. עי' שם: ובנימן בכה על

אונקלוס

מִטּוֹב מִצָּרִים וְעָשָׂר אֶתְנַת נְשָׂאת בָּר וְלַחֵם
 וּמְזֹון לְאָבִיו לְדָרְךְ: כד וַיִּשְׁלַח אֶת־אֶחָיו וַיֵּלְכוּ
 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדַרְךְ: כה וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם
 וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל־יַעֲקֹב אָבִיהֶם: כו וַיִּגְדּוּ לוֹ
 לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ
 מִצְרַיִם וַיַּפֵּג לָבֹו כִּי לֹא־הָאֱמִין לָהֶם: כז וַיִּדְבְּרוּ
 אֵלָיו אֵת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם
 וַיֵּרָא אֶת־הַעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ
 וְתַחֲוֵי רוּחַ יַעֲקֹב אָבִיהֶם: רביעי כח וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל
 רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֶיכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטֶרֶם
 אָמוּת: מז א וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל־אֲשֶׁר־ לוֹ וַיָּבֹאוּ

מטוב דמצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם
 עבור ולחם וזנדין לאבוהי לאורחא:
 (כד) ושלח ית אחוהי ואזלו
 ואמר להון לא תתנצונו באורחא:
 (כה) וסליקו ממצרים ואתו
 לארעא דכנען לות יעקב אבוהון:
 (כו) ותוואו ליה למימר עד כען יוסף
 קים וארי הוא שליט בכל ארעא
 דמצרים והו מליא פיגן על לביה
 ארי לא הימין להון: (כז) ומלילו
 עמיה ית כל פתגמי יוסף די מליל
 עמהון וחוזא ית עגלתא דשלח יוסף
 למיטל יתיה ושרת רוח קודשא עלי
 יעקב אבוהון: (כח) ואמר ישראל
 סגי לי חדנא עד כען יוסף ברי
 קיים איזיל ואחזיניה עד לא אמות:
 (א) ונטל ישראל וכל דליה ואתא

ט. תריבו. י. המילים. יא. ושרתה רוח הקודש על. יב. מספיקה לי השמחה לי עד עתה.

רש"י

ויפג לבו - נחלף לבו והלך מלהאמין, לא היה לבו
 פונה אל הדברים. לשון מפגיג טעמן זלשון משנה
 (צ"ה יד ע"א), וכמו מאין הפגות (א"כ ג מט), וריחו לא נמר
 (ירמיה מח יא) מתרגמינן וריחיה לא פג: (כז) את כ"ב
 דברי יוסף - סימן מסר להם צמה היה עוסק
 כשפירש ממנו, צפרשת עגלה ערופה, זה שנאמר וירא
 את העגלות אשר שלח יוסף, ולא נאמר אשר שלח
 פרעה: ותחי רוח יעקב - שרתה עליו שכינה
 שפירשה ממנו: (כח) רב עוד - רצ לי עוד שמחה
 ומדוע הואיל ועוד יוסף בני חי:

מטוב מצרים - מנינו צגמרא (מגילה טו ע"ב) ששלח לו
 יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומדרש אגדה, גריסין
 של פול (צ"ר פ"ד ס"ג) בר ורחם - כתרוממו: ומזון -
 ליפתן: (כד) אל תרגזו בדרך - אל תתעסקו צדצר
 הלכה, שלא תרגז עליכם הדרך. דבר אחר, אל תפסיעו
 פסיעה גסה, והכנסו צחמה לעיר. ולפי פשוטו של
 מקרא, יש לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא
 יריצו צדקך על דבר מכירתו, להתוכח זה עם זה ולומר
 על ידך נמכר, אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו
 לשנאתו: (כו) וכי הוא מושל - ואשר הוא מושל:

מקורי רש"י

שכיזבו לאביהן בתחלה האמין להם שנאמר (בראשית לו) ויקחו
 את כתונת יוסף וישחטו שעיר עזים וכתוב (שם) ויכירה ויאמר
 כתונת בני אבל באחרונה אע"פ שדברו אמת לפניו לא האמין
 להם שנאמר (שם מה) (ויפג לבו כי לא האמין להם)) ויגידו
 לו לאמר עוד יוסף חי ולא האמין להם. כד. ע"י ילקוט
 שמעוני תורה (רמז קנב) א"ל יוסף, אם יאמין לכם מוטב, ואם
 לאו אתם אומרים לו בשעה שפרשתי ממנו בפרשה של עגלה
 ערופה הייתי עוסק. הדא הוא דכתיב וירא את העגלות אשר שלח
 יוסף. כה. ע"י אבות דרבי נתן (פרק ל): רוח הקודש
 שנסתלקה מיעקב אבינו שרתה עליו באותה שעה, שנא' ותחי רוח
 יעקב אביהם. וע"י מדרש (תנחומא וישב פרק ב): וירדו אחי יוסף
 עשרה לשבור בר ממצרים ומצאו יוסף חי והתירו את החרם ושמע
 יעקב שהוא חי וכתוב בו ותחי רוח יעקב אביהם וכי מתה היתה
 אלא שחיתה מן החרם ושרתה בו רוח הקודש שנסתלקה הימנו.

כב. ע"י תענית (י ע"ב): אל תרגזו בדרך, אמר רבי אלעזר,
 אמר להם יוסף לאחיו, אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגזו
 עליכם הדרך. איני, והאמר רבי אלעאי בר ברכיה, שני תלמידי
 חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהן דברי תורה ראויין לישרף,
 שנאמר ויהי המה הלכים הלוך ודבר, והנה רכב אש וסוסי אש
 ויפרדו בין שניהם. טעמא דאיכא דיבור, הא ליכא דיבור ראויין
 לישרף, לא קשיא, הא למיגרס הא לעיוני. במתניתא תנא, אל
 תפסיעו פסיעה גסה והכניסו חמה לעיר, אל תפסיעו פסיעה גסה.
 דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו
 של אדם והכניסו חמה לעיר כדרכ יהודה אמר רב. דאמר רב
 יהודה אמר רב, לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב,
 שנאמר הבקר אור והאנשים שלחו. כג. ע"י אבות דרבי נתן
 (פרק שלשים משנה ד): ר' שמעון אומר כך עונש של בדאי
 שאפי' דובר אמת אין שומעין לו שכן מצינו בבניו של יעקב

אונקלוס

לְבָאָר שֶׁבַע וַיִּזְבַּח דְּבַחִין דְּבַחִין לְאֱלֹהָא
 דְּאֲבוּהֵי יַצְחָק: (ב) וְאָמַר יִי לְיִשְׂרָאֵל
 בְּחַזְזוּא דְלִילִיא וְאָמַר יַעֲקֹב יַעֲקֹב
 וְאָמַר הָא אָנָּא: (ג) וְאָמַר אָנָּא אֵל
 אֱלֹהָא דְאֲבוּךָ לָא תִדְחַל מְלֻמִּיתָת
 לְמַצְרַיִם אֲרִי לְעַם סְגִי אֲשׁוּיִנְךָ תַּמָּן:
 (ד) אָנָּא אֵיחֻת עִמָּךְ לְמַצְרַיִם וְאָנָּא
 אֲסִיקִינְךָ אַף אֲסַקָא וְיוֹסֵף יִשׁוּי
 יְדוּהֵי עַל עֵינְךָ: (ה) וְקָם יַעֲקֹב
 מִבְּאֵרָא דְשֶׁבַע וַנְטֹלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת
 יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן וַיַּת טַפְלֵהוֹן וַיַּת
 נְשִׂיהוֹן בְּעַגְלָתָא דִּי שְׁלַח פְּרָעָה
 לְמִיטְל יְתִיָּה: (ו) וַדְּבֵרוּ יַת גִּיתִיהוֹן
 וַיַּת קִנְיֵינֵיהוֹן דִּי קִנּוּ בְּאַרְעָא דְכְנַעַן
 וְאֵתוּ לְמַצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל בְּנוֹהֵי
 עִמֵּיהֶּם: (ז) בְּנוֹהֵי וּבְנֵי בְנוֹהֵי עִמֵּיהֶּם
 בְּנִתִּיהֶם וּבְנֵת בְּנוֹהֵי וְכָל זָרְעִיהֶם אִתִּי
 עִמֵּיהֶם לְמַצְרַיִם: (ח) וְאֵלִין שְׁמֵהֶת

בְּאֵרָה שֶׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק:
 ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים א לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרָאת הַלַּיְלָה
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב א יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַנְּנִי: ג וַיֹּאמֶר אָנֹכִי
 הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֶל־תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִמָּה
 כִּי־לִנְוִי גָדוֹל אֲשִׁימָךְ שָׁם: ד אָנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ
 מִצְרַיִמָּה וְאָנֹכִי אֲעִלְךָ גַּם־עִלָּה וְיוֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ
 עַל־עֵינֶיךָ: ה וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ
 בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אָבִיהֶם וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־
 נְשִׂיהֶם בְּעַגְלֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח פְּרָעָה לָשֵׂאת אֹתוֹ:
 ו וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ
 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל־זָרְעוֹ אִתּוֹ:
 ז בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אִתּוֹ בְּנֹתָיו וּבְנֹת בָּנָיו וְכָל־זָרְעוֹ
 הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִמָּה: ח חֲמִישִׁי ח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת

רש"י

נקצר בארץ: (ו) אשר רכשו בארץ כנען -
 אבל מה שרכש צפדן ארס נתן הכל לעשו כשזיל
 חלקו צמערת המכפלה, אמר, נכסי חוזה לארץ אינן
 כדאי לי, וזהו אשר פרימי לי (להלן כ ט), העמיד
 לו כצורין של זהב וכסף כמין כרי ואמר לו טול
 את אלולי: (ז) ובנות בניו - קרחת צת אשר ויוכזד
 צת לוי:

מו (א) בארה שבע - כמו לצאר שבע. ה"א
 צסוף מיצה במקום למ"ד צתחלמה (יבמות יג ע"ב):
 לאלהי אביו יצחק - מייצג אדם צנזוד אציו יומר
 מצנזוד זקנו, לפיכך מלה ציחק ולא צאצרהס"י:
 (ב) יעקב יעקב - לשון חצה"י: (ג) אצ תירא
 מרדה מצרימה - לפי שהיה מנר על שמוקק לנאמ
 לחונה לארץ: (ד) ואנכי אעלך - הצטיחו להיות

מקורי רש"י

וכו ע"א): ויעקב אמר וקברתני בקבורתם ונשמתי נפקא ברשותא
 אחרא אמר ר' יהודה שאני יעקב דשכינתא הות אחידת ביה
 ואתדבקת ביה הדא הוא דכתיב (בראשית מו) אנכי ארד עמך
 מצרימה לדיירא עמך בגלותא ואנכי אעלך גם עלה לאודווגא בי
 נשמתך ולא תקברא גופך בקברי אבהתך. תרגום: ויעקב אמר
 "וקברתני בקבורתם", ונשמתי יצאה ברשות אחרת. אמר רבי יהודה,
 שונה יעקב, שהשכינה היתה אחוזה בו ודבוקה בו. זהו שנאמר
 "אנכי ארד עמך מצרימה", לדור עמך בגלות, "ואנכי אעלך גם
 עלה", לזווג בי את נשמתך ולקבור את גופך בקברי אבותיך.
 ל. ע"י מדרש תנחומא (וישלה סי' יא): אמר ר' הונא הכהן ב"ר
 אבין, כשבקש יעקב לבא לארץ ישראל מה כתיב, וינהג את כל
 מקנהו (בראשית לא יח), וכשבקש לירד למצרים מה כתיב ויקחו
 את מקניהם ואת כל רכושם אשר רכשו בארץ כנען (שם מו ו), ומה
 שהביא מארם נהרים היכן הם, אלא מכאן אתה למד שמכרן ונתנן
 לעשו, ותאמר שחסר דבר, אלא מלא הקדוש ברוך הוא חסרונו

כו. ע"י בראשית רבה (פרשה צד סי' ה): ויזבח זבחים לאלהי אביו
 יצחק אמר רבי יהושע בן לוי חזרתי על כל בעלי אגדה שבדרום
 שיאמרו לי פסוק זה ולא אמרו לי, עד שעמדתי עם יהודה בן פדייה
 בן אחותו של בן הקפר ואמר לי הרב והתלמיד שהיו מהלכין בדרך
 בתחלה שואלים בשלום התלמיד ואח"כ שואלים בשלום הרב. א"ר
 הונא כד אתא רבי יהושע בן לוי לטבריה, שאליה לרבי יוחנן ולריש
 לקיש. רבי יוחנן אמר שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקינו.
 כז. ע"י במדבר רבה (פרשה יד סי' כ): מלמד שעל כל קריאה
 וקריאה היה אומר הנני, משה משה, אברהם אברהם, יעקב יעקב,
 שמואל שמואל, לשון חבה ולשון זירוח. כח. ע"י פרקי דרבי
 אליעזר (פרק לח): שמע יעקב על יוסף שהוא חי, והיה מהרהר
 בלבו ואומר, איך אעזוב ארץ אבותי וארץ מולדתי ואת ארץ
 ששכינתו של הקדוש ברוך הוא בקרבה, ואלך אל ארץ טמאה לתוך
 העבדים בני חם בארץ שאין יראת שמים ביניהם, אמ' לו הב"ה
 יעקב אל תירא מרדה מצרימה אנכי ארד עמך. כט. ע"י זוהר (ויחי

אונקלוס

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה יַעֲקֹב וּבָנָיו בְּכֹר
 יַעֲקֹב רְאוּבֵן: ט וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלוּא וְחֶצְרוֹן
 וְכַרְמִי: י וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאֶהֱד וַיְכִין
 וְצַחֵר וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית: יא וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן
 קָהָת וּמֵרָרִי: יב וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה וּפְרִז
 וְזָרַח וַיְמַת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִיו בְּנֵי־פְרִז
 חֶצְרוֹן וְחַמּוּל: יג וּבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר תּוֹלַע וּפְוֵה וַיֹּזֵב
 וְשִׁמְרוֹן: יד וּבְנֵי זְבֻלוֹן סֶרֶד וְאֵלּוֹן וַיְחַלְאֵל:
 טו אֵלֶּה א בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדֵן אָרֶם
 וְאֵת דִּינָה בְתוּ כָל־נַפְשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים
 וְשִׁלְשׁ: טז וּבְנֵי גֵד צְפִיּוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאַצְבֵּן עָרִי
 וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: יז וּבְנֵי אֲשֶׁר יָמְנָה וַיִּשׁוּה וַיִּשְׁוִי
 וּבְרִיעָה וְשָׂרַח אַחֲתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר
 וּמְלִכִיאֵל: יח אֵלֶּה בְּנֵי זֵלְפָּה אֲשֶׁר־נָתַן לָבֵן לְלֵאָה
 בְּתוּ וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נַפְשׁ:
 יט בְּנֵי רַחֵל אִשְׁתׁ יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבְנִימָן: כ וַיּוֹלֶד

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעָאלוּ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב
 וּבְנוֹהֵי בּוֹכְרִיָּה דְיַעֲקֹב רְאוּבֵן:
 (ט) וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלוּא וְחֶצְרוֹן
 וְכַרְמִי: (י) וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל
 וַיְמִין וְאֶהֱד וַיְכִין וְצַחֵר וְשָׂאוּל בְּר
 כְּנַעֲנִיתָא: (יא) וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת
 וּמֵרָרִי: (יב) וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן
 וְשִׁלָּה וּפְרִז וְזָרַח וַיְמַת עֵר וְאוֹנָן
 בְּאֶרֶצָא דְכְנַעַן וַהֲווּ בְנֵי פְרִז חֶצְרוֹן
 וְחַמּוּל: (יג) וּבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר תּוֹלַע
 וּפְוֵה וַיֹּזֵב וְשִׁמְרוֹן: (יד) וּבְנֵי זְבֻלוֹן
 סֶרֶד וְאֵלּוֹן וַיְחַלְאֵל: (טו) אֵלִין בְּנֵי
 לֵאָה דִילִידַת לְיַעֲקֹב בְּפָדֵן אָרֶם
 וַיְת דִּינָה בְרַתְיָה כָּל נַפְשׁ בְּנוֹהֵי
 וּבְנִתְיָה תְּלַתִּין וַתֵּלֶת: (טז) וּבְנֵי
 גֵד צְפִיּוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאַצְבֵּן עָרִי
 וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: (יז) וּבְנֵי אֲשֶׁר
 יָמְנָה וַיִּשׁוּה וַיִּשְׁוִי וּבְרִיעָה וְשָׂרַח
 אַחֲתָהוֹן וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמְלִכִיאֵל:
 (יח) אֵלִין בְּנֵי זֵלְפָּה דִיֵּהֵב לָבֵן לְלֵאָה
 בְּרַתְיָה וַיִּלִּידַת יֵת אֵלִין לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ
 עֶשְׂרֵה נַפְשׁוֹן: (יט) בְּנֵי רַחֵל אִתְת
 יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבְנִימָן: (כ) וַאֲתִילִידוּ

רש"י

זיעקב, ללמדך אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש
 מזרע תחלה יולדת נקבה^ל: ש"שים וש"ש -
 וזפרטן אי אמה מולא חלא ל"ב, חלא זו יוכד שנולדה
 זין החמומת כניסתן לעיר, שנאמר (במדבר טו עט) חָשַׁר
 יִלְדָה אִתָּה לְלוֹי צְמֹרִיס, לידתה צמורים ואין הורתה
 צמורים^ל: (יט) בני רחל אשת יעקב - וזכולן לא

(ח) הבאים מצרימה - על שם השעה קורא להם
 הכתוב צאים. ואין לתמוה על אשר לא כתב אשר צאו:
 (י) בן הכנענית - בן דינה שנזעלה לכנעני (בר"פ פ"ב
 ס' י"א), כשהרגו את שכם לא הייתה דינה רוצה ללאת,
 עד שנזעזע לה שמעון שיסאנה^ל: (טו) אלה בני לאה
 ואת דינה בתו - הזכרים תלה בלאה והנקבות תלה

מקורי רש"י

היו אומרים אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזרע תחלה
 יולדת נקבה ולא פירשו חכמים את הדבר, עד שבא רבי צדוק
 ופירשו, אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם, ואת דינה בתו,
 תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים. לג. ע"י בראשית רבה
 (פרשה צד ס' ט): כל הנפש הבאה וגו' ובני יוסף אשר יולד לו וגו'
 רבי לוי בשם רבי שמואל בר נחמן ראת מימך אדם נותן לחבירו
 ששים וששה כוסות וחוזר ונותן לו אף שלשה והוא מונה אותם
 שבעים, אלא זו יוכבד שהשלימה מנין של ישראל במצרים. רבי לוי
 בשם רבי שמואל בר נחמן אמר יוכבד עבורה בארץ כנען, ולידתה
 בארץ מצרים.

והחזיר לו מיד הכל, שנאמר ויבא יעקב שלם. לא. בראשית רבה
 (פרשה פ ס' י"א): ויקח את דינה, ר' יודן אמר, גוררין בה ויוצאין.
 א"ר הונא, הנבעלת לערל קשה לפרוש. א"ר הונא, אמרה ואני אנה
 הולך את חרפתי, עד שנשבע לה שמעון שהוא נוטלה. הה"ד
 (בראשית מו) ושאוּל בן הכנענית, בן דינה שנבעלה לכנעני, ר'
 יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר' יהודה אמר, שעשה כמעשה כנענים, ר'
 נחמיה אמר שנבעלה מחוי שהוא בכלל כנענים, ורבנן אמרין נטלה
 שמעון וקברה בארץ כנען. לב. ע"י נדה (לא ע"א): אמר רבי יצחק
 אמר רבי אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזרע תחילה
 יולדת נקבה. שנאמר אשה כי תזרע וילדה זכר. תנו רבנן בראשונה

אונקלוס

לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם דְּלִידַת לִיָּהּ
 אֶסְנַת בַּת פּוֹטִיפָרַע רַבָּא דְּאוֹן
 יַת מְנַשֶּׁה וַיַּת אֶפְרַיִם: (כא) וּבְנֵי
 בְנֵימִן בְּלַע וּבְכֹר וְאַשְׁבֵּל גְּרָא
 וְנַעֲמָן אַחֵי וְרֹאשׁ מְפִים וְחָפִים
 וְאַרְדֵּי: (כב) אֵלֶיךָ בְנֵי רַחֵל דְּאִיתְּלִידוּ
 לְיַעֲקֹב כֹּל נַפְשָׁתָא אַרְבַּעַת עָשָׂר:
 (כג) וּבְנֵי דִן חֲשִׁים: (כד) וּבְנֵי
 נַפְתָּלִי יַחְצָאֵל וְגוֹנִי וַיִּצָּר וְשִׁלֹּם:
 (כה) אֵלֶיךָ בְנֵי בְלָהָה דִּיחָב לְבָן
 לְרַחֵל בְּרַתְיָהּ וַיִּלְדַּת יַת אֵלֶיךָ
 לְיַעֲקֹב כֹּל נַפְשָׁתָא שְׁבַע: (כו) כֹּל
 נַפְשָׁתָא דְעָלָא לְיַעֲקֹב לְמִצְרַיִם נַפְקִי
 יְרֵפִיָּה בֵּר מְנַשֶּׁה בְנֵי יַעֲקֹב כֹּל
 נַפְשָׁתָא שְׁתִּין וְשִׁית: (כז) וּבְנֵי יוֹסֵף
 דְּאִיתְּלִידוּ לִיָּהּ בְּמִצְרַיִם נַפְשָׁתָא
 תְּרִיִּין כֹּל נַפְשָׁתָא לְבֵית יַעֲקֹב
 דְעָלָא לְמִצְרַיִם שְׁבַעִין: (כח) וַיַּת
 יְהוּדָה שְׁלַח קְדָמוּהִי לְנֹת יוֹסֵף
 לְפָנָאָהּ קְדָמוּהִי לְגִשְׁן וְאִתּוּ לְאַרְעָא
 דְגִשְׁן: (כט) וַיִּסְקֵי יוֹסֵף רְתִיכוּהִי
 וַיִּסְלֵק לְקַדְמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲבוּהִי לְגִשְׁן
 א. שר. ב. לפנות (מקום).

לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִלְדָהּ לוֹ אֶסְנַת בַּת-
 פּוֹטִי פָרַע פְּהֵן אֵן אֶת-מְנַשֶּׁה וְאֶת-אֶפְרַיִם:
 כא וּבְנֵי בְנֵימִן בְּלַע וּבְכֹר וְאַשְׁבֵּל גְּרָא וְנַעֲמָן אַחֵי
 וְרֹאשׁ מְפִים וְחָפִים וְאַרְדֵּי: כב אֵלֶיךָ בְנֵי רַחֵל
 אֲשֶׁר יִלְד לְיַעֲקֹב כֹּל-נַפְשָׁתָא אַרְבַּעַת עָשָׂר: כג וּבְנֵי-
 דִן חֲשִׁים: כד וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצָאֵל וְגוֹנִי וַיִּצָּר
 וְשִׁלֹּם: כה אֵלֶיךָ בְנֵי בְלָהָה אֲשֶׁר-נָתַן לְבָן לְרַחֵל
 בָּתוּ וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶיךָ לְיַעֲקֹב כֹּל-נַפְשָׁתָא שְׁבַעִתָּה:
 כו כֹּל-הַנַּפְשָׁתָא הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיִם יִצְאִי יִרְכּוּ
 מִלְּבַד גִּשְׁי בְנֵי-יַעֲקֹב כֹּל-נַפְשָׁתָא שְׁשִׁים וְשִׁשׁ:
 כז וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר-יִלְדוּ לוֹ בְּמִצְרַיִם נַפְשָׁתָא שְׁנַיִם
 כֹּל-הַנַּפְשָׁתָא לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שְׁבַעִים:
 ס שְׁשִׁי כח וְאֶת-יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו אֶל-יוֹסֵף
 לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה וַיָּבֵאוּ אֶרְצָה גִּשְׁן: כט וַיִּאָּסֶר
 יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת-יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה

רש"י

תאומות נולדו עם השבטים^{לה}, כריכים אנו לומר שמתו
 לפני ירידתן למצרים, שהרי לא נמנו כאן. מנאמי
 בויקרא רצה (פ"ד ס"ו¹), עשו שש נפשות היו לו והכחוש
 קורא אותן נפשות צימו, לשון רבים, לפי שהיו עוזדין
 לאלהות הרצה. יעקב שבעים היו לו והכחוש קורא אותן
 נפש, לפי שהיו עוזדים לאל אחד: (כח) לַהוֹרֹת
 לְפָנָיו - כתרגומו, לפנות לו מקום ולהורות היאך
 יתיישב זה: לְפָנָיו - קודם שיגיע לשם. ומדרש אגדה,
 להורות לפניו, לתקן לו ציט תלמוד שמסם תלא
 הוראה^{לו}: (כט) וַיִּאָּסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ - הוא עלמו

נאמר צהן אשת, אלא שהיתה עיקרו של ציט^{לו}:
 (כו) כֹּל הַנַּפְשָׁתָא הַבָּאָה לְיַעֲקֹב - שינאו מארץ כנען
 לצא למצרים. ואין הבאה זו לשון עבר אלא לשון הווה,
 כמו צָעַרְצָר הִיא צָפָה (אסתר ז' ד'), וכמו וְהִנֵּה רַחֵל צָפּוּ
 צָפָה עִם הָרָאִן (לעיל כט¹), לפיכך טעמו למטה צאל"ף,
 לפי שכשינאו לצוא מארץ כנען לא היו אלא ששים ושש.
 והשני כֹּל הַנַּפְשָׁתָא לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שְׁבַעִים
 (פסוק ט) הוא לשון עבר, לפיכך טעמו למעלה צי"ת,
 לפי שמשנאו שם היו שבעים, שמנאו שם יוסף ושני
 צניו ונתוספה להם יוכבד צין החומות. ולדברי האומר

מקורי רש"י

(ח): וכו' כך דרש רבי יהושע רבכם וכו' כל שבט ושבט נולדה
 תאומתו עמו כהיא דאמר אבא חלפוי בן קורייה תאומה יתירה
 נולדה עם בנימין. לו. ע"י שם (פרשה צה ס"ג): ואת יהודה שלח
 לפניו, ר' חנינא בריה דרבי אחא ורבי חנינא, חד אמר להתקין לו
 בית דירה, וחד אמר להתקין לו בית ועד, שיהא מורה בו דברי
 תורה, ושיהיו השבטים לומדים בו.

לד. ע"י במדבר רבה (פרשה יד ס"ו ז): קערת כסף אחת, אל תקרי
 קערת אלא עקרת, כנגד רחל שהיתה עקרת הבית, היא היתה עיקר
 ביתו של יעקב, שנא' בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימין. לה. ע"י
 בראשית רבה (פרשה פד ס"ו לה): ויקומו כל בניו וכל בנותיו וגו'
 ר' יהודה א' לאחיותיהם נשאו השבטים, הה"ד ויקומו כל בניו וכל
 בנותיו וגו', ר' נחמיה א' כנעניות היו. ע"י שם (פרשה פב פסקה

אונקלוס

וְאֶתְחַזִּי לִיהַּ וְנִפְלַעַל צְנִיָּה וּבְכָא
עַל צְנִיָּה עוֹד: (ל) וְאָמַר יִשְׂרָאֵל
לְיוֹסֵף אֵילֹו אֲנָא מְאִיתִי זְמָנָא
הָדָא מְנַחֵם אֲנָא בְּתַר דְּחִזִּיתִינוּן
לְאַפְּךָ אָרִי עַד כְּעֵן קִיָּים אַתָּה:
(לא) וְאָמַר יוֹסֵף לְאַחֹוּהִי וּלְבֵית
אָבוּהִי אֶסֶק וְאַחֹוּי לְפָרְעָה וְאִימַר
לִיהַּ אַחִי וּבֵית אָבָא דִּי בְּאַרְעָא
דְּכַנְעַן אַתּוּ לְוֹתִי: (לב) וּגְבוּרֵיִיא
רְעִי עָנָא אָרִי גְבָרִי מְרִיָּה גִיתִי הָוּוּ
וְעִנְהוּן וְתוֹרִיהוּן וְכָל דְּלֵהוּן אִיתִיו:
(לג) וַיְהִי אָרִי יִקְרִי לְכוּן פְּרַעְהַ וַיִּימַר
מָה עוֹבְדִיכוּן: (לד) וְתִימְרוּן גְּבָרִי
מְרִי גִיתִי הָוּוּ עֲבַדְךָ מְזַעֲרִנָּא וְעַד
כְּעֵן אֶף אֲנַחְנָא אֶף אֲבָהֵתְנָא בְּדִיל
דְּתִיתְבוּן בְּאַרְעָא דְּגִשְׁן אָרִי מְרַחֲקִין
מְצָרָי כָּל רְעִי עָנָא: (א) וְאַתָּא
יוֹסֵף וְחֹוֵי לְפָרְעָה וְאָמַר אָבָא וְאַחִי
וְעִנְהוּן וְתוֹרִיהוּן וְכָל דְּלֵהוּן אַתּוּ
מְאַרְעָא דְּכַנְעַן וְהָא אֵינוּן בְּאַרְעָא
דְּגִשְׁן: (ב) וּמְקַצַּת אַחֹוּהִי דְּבַר
ג. אם אני הייתי מת. ד. מנוחם. ה. בעלי.

וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפְלַעַל עַל-צְוֹאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל-צְוֹאָרָיו עוֹד:
וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף אָמוּתָהּ הַפֶּעַם אַחֲרַי
רְאוּתִי אֶת-פָּנֶיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי: לֹא וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
אֶל-אָחִיו וְאֶל-בֵּית אָבִיו אֵעֲלֶה וְאֶגִּידָה לְפָרְעָה
וְאִמְרָה אֵלָיו אַחִי וּבֵית-אָבִי אֲשֶׁר בְּאַרְץ-כְּנַעַן
בָּאוּ אֵלָי: לֵב וְהָאֲנָשִׁים רְעִי צָאן כִּי-אֲנָשִׁי מְקַנְהַ
הָיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ:
לג וְהָיָה כִּי-יִקְרָא לָכֶם פְּרַעְהַ וְאָמַר מָה-
מַעֲשִׂיכֶם: לד וְאִמְרַתֶּם אֲנָשִׁי מְקַנְהַ הָיוּ עֲבַדְיָךָ
מִזְעוּרֵינוּ וְעַד-עֲתָה גַם-אֲנַחְנוּ גַם-אֲכַתְּנוּ בְּעֵבוּר
תִּשְׁבוּ בְּאַרְץ גִּשְׁן כִּי-תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל-רְעָה
צָאן: מז א וַיָּבֵא יוֹסֵף וַיִּגֵּד לְפָרְעָה וַיֹּאמֶר אָבִי
וְאַחִי וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאַרְץ
כְּנַעַן וְהֵנָּה בְּאַרְץ גִּשְׁן: ב וּמְקַצַּה אָחִיו לָקַח

רש"י

מיתמך, עכשיו שעודך חי לא חמות אלא פעם אחת ל"ח:
(לא) ואמרה אליו אחי וגו' - ועוד אומר לו והאנשים
רועי לאן וגו': (לד) בעבור תשבו בארץ גשן -
והיא זריכה לכם, שהיא ארץ מרעה, וכשתאמרו לו
שאלו חמס בקיאלן צמלאכה חמרת ירחיקכם מעליו
ויושיבכם שם: כי תועבת מצרים כל רעה צאן -
לפי שהם להם חלומות: מז (ב) ומקצה אחיו - מן
הפחומים שזהם לגזורה, שאין נראים גזורים, שאם
יראה אותם גזורים יעשה אותם אנשי מלחמתו. ואלה
הם, ראובן שמעון לוי יששכר וזנימין, אותם שלא כפל

אמר את הקוסים למרכבה להזדרז לכבוד אצולו: וירא
אליו - יוסף נראה אל אצולו: ויבך על צוואריו עוד -
לשון הרבות זכיה, וכן פי לא על איש ימים עוד (איו)
לז (כג) לשון רצוי הוא, אינו שם עליו עילות [עלילות]
נוספות על חטאיו, אף כאן הרצה והוסיף זכיה יותר
על הרגילו. אבל יעקב לא נפל על זוארי יוסף ולא נשקו,
ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע: (ל) אמותה
הפעם - פשוטו כתרוממו. ומדרשו, סצור הייתי למות
שתי מיתות צעולם הזה וצעולם הזה שנסתלקה ממני
שכינה, והייתי אומר שיתצעני הקדוש ברוך הוא

מקורי רש"י

לכך אמר אמותה הפעם. לט. עי' זהר פנחס (רנ ע"ב): ת"ח, כתיב
הן נזבח את תועבת מצרים. מאי תועבת מצרים, וכי על דשנאין ליה
כתיב תועבת מצרים. אלא דחלא דמצראי ואלהא דילהון אקרי
תועבת מצרים, כמה דכתיב כתועבת הגוים, דחלא דשאר עמין.
תרגום: בא וראה, כתוב "הן נזבח את תועבת מצרים", מהי תועבת
מצרים, וכי על ששונאים אותו כתוב "תועבת מצרים", אלא יראתם
של המצרים והאלוה שלהם נקרא תועבת מצרים, כמו שכתוב
"כתועבת הגוים" יראתם של שאר האומות.

לז. עי' שם (פרשה נה סי' ח): האהבה מקלקלת את השורה שנאמר
ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו. וכי לא היה ליוסף
כמה עבדים, אלא אהבה מקלקלת את השורה. לח. עי' מדרש
תנחומא (ויגש סי' ט): שמה לא זכיתי בהן ואני מת בשני עולמות.
לכך אמר כי ארד אל בני אבל שאולה רצונך לידע לך, כיון שראה
אותו חי, אמר ליה אמותה הפעם, למה אמר אמותה הפעם, אמר,
כשבאו בני ואמרו לי יוסף מת הייתי אומר שאני מת שני פעמים.
עכשיו שראיתי אותך חי, מבושר אני שאיני מת אלא עכשיו בלבד.

אונקלוס

חמֶשֶׁה אַנְשִׁים וַיִּצְגְּם לְפָנֵי פְרָעָה: ג וַיֹּאמֶר פְּרָעָה
 אֶל־אָחִיו מִה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פְּרָעָה רַעְיָה
 צֵאן עִבְדֶיךָ גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבוֹתֵינוּ: ד וַיֹּאמְרוּ
 אֶל־פְּרָעָה לָּגוּר בְּאֶרֶץ פְּאָנֹן כִּי־אֵין מְרַעָה לְצֵאן
 אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ כִּי־כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ פְּנֹעַן וְעַתָּה
 יִשְׁבוּ־נָא עִבְדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן: ה וַיֹּאמֶר פְּרָעָה
 אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאֶחָיֶךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ: ו אֶרֶץ
 מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הוּא בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הַזֹּשֶׁב אֶת־
 אָבִיךָ וְאֶת־אֶחָיֶךָ יִשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וְאִם־יִדְעַת
 וַיִּשְׁכַּח אֲנִישֵׁי־חַיִל וְשִׁמְתָם שָׂרֵי מִקְנֵה עַל־
 אֲשֶׁר־לִי: ז וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדְהוּ
 לְפָנֵי פְרָעָה וַיְבַרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פְּרָעָה: ח וַיֹּאמֶר
 פְּרָעָה אֶל־יַעֲקֹב כַּמָּה יָמֵי שָׁנֶיךָ חַיֶּיךָ: ט וַיֹּאמֶר
 יַעֲקֹב אֶל־פְּרָעָה יָמֵי שָׁנֶיךָ מִגֹּדְרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת
 .ו עתה.

חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה: ג ויאמר פרעה
 אל אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעייה
 צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו: ד ויאמרו
 אל פרעה לגור בארץ פאנון כי אין מרעה לצאן
 אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ פנען ועתה
 ישבו נא עבדיך בארץ גשן: ה ויאמר פרעה
 אל יוסף לאמר אביך ואחייך באו אליך: ו ארץ
 מצרים לפניך הוא במיטב הארץ הזשב את
 אביך ואת אחייך ישבו בארץ גשן ואם ידעת
 וישחח אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על
 אשר לי: ז ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמידהו
 לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה: ח ויאמר
 פרעה אל יעקב כמה שני חייך: ט ויאמר
 יעקב אל פרעה ימי שני מגודרי שלשים ומאת

רש"י

שמו לא הוכפל משום חלשות אלף טעם יש צדצר
 כדאיתא צצ"ק. וצדרייתא דספרי (אזת שד) שנינו זה
 בוחת הזכרה כמו צגמ' שלנו: (ו) אנשי חי"א -
 צקיאין צאומנותן לרעות לאן: ע"א אשר די - על
 לאן שלי: (ז) ויברך יעקב - היא שחילת שלום, כדרך
 כל הנראים לפני המלכים לפרקים, שלודי"ר צלע"ז:
 (ט) שני מגודרי - ימי גרותי, כל ימי הייתי גר בארץ:

משה שמותם כשזרכם. אזל שמות הגזורים כפל (דברים
 לג), וחאת ליהודה וגו' שמע ה' קול יהודה, ולגד
 חמר צרוף מרחיב גד, ולגנפלי חמר נפפלי, ולגן
 חמר דן, וכן לזבולן, וכן לאשר. זהו לשון צ"ר (פ"ה)
 סי' ד) שהיא חגדת ח"י"ב. אזל צגמרא צצלית שלנו
 (צ"ק ע"ב א"א) מצינו שחאתם שכל משה שמותם הם
 החלשים, וחאתן הציא לפני פרעה, ויהודה שהוכפל

מקורי רש"י

לא היו גבורים, לפיכך העמידם לפני פרעה. לכך כתיב ומקצה אחיו
 לקח, ולא זכר שמותם כאן לפי שלא היו גבורים. מא. ז"ל: אמר
 ליה רבא לרבה בר מרי, כתיב ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים. מאן
 נינהו חמשה, א"ל הכי א"ר יוחנן, אותן שהוכפלו בשמות. יהודה נמי
 איכפולי מיכפל, אמר ליה למילתיה הוא דאיכפל, דאמר ר' שמואל
 בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב, יחי ראובן ואל ימות ויהי מתיו
 מספר, וזאת ליהודה, כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו
 עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון, עד שבא משה ובקש רחמים,
 אמר לפניו, רבונו של עולם, מי גרם לראובן שיודה, יהודה, מיד
 שמע ה' קול יהודה. על איבריה לשפא. לא הוו קא מסקי למתיבתא
 דרקיעא, ואל עמו תביאנו. לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן ולמשקל
 ומיטרח בהדי רבנן, ידי רב לו. לא הוה סליק ליה שמעתתא אליבא
 דהלכתא, ועזר מצריו תהיה.

מ. ז"ל: ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים. מפני מה אמר הכתוב
 ומקצה אחיו, ללמדך שלא היו גבורים. ומי היו הללו, חמשה אנשים,
 ראובן, לוי, בנימין, שמעון, יששכר. ומפני מה לקח יוסף הצדיק
 הללו חמשה אנשים מאחיו שהיה יודע באחיו כל גבור וגבור שהיה
 בהם, ועשה הדבר בחכמה. אמר אם מעמיד אני גבורים לפני פרעה,
 רואה אותן ועושה אותן אנשי מלחמתו. כל מי שכפל שמו בברכתו
 של משה היה גבור, וכל מי שלא כפל שמו לא היה גבור. יהודה
 שהיה גבור, כפל שמו שנאמר וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה
 (דברים לג). לפיכך לא העמיד אותה לפני פרעה. וכגון נפתלי שנאמר
 ולנפתלי אמר נפתלי (שם). וכגון אשר ולאשר אמר ברוך מבנים אשר
 (שם). וכגון דן שנאמר ולדן אמר דן (שם). וכגון זבולן, שנאמר
 ולזבולן אמר שמח זבולן (שם). וכגון גד ולגד אמר ברוך מרחיב גד
 (שם). לפיכך לא העמיד אלו לפני פרעה. והשאר שלא כפל שמותם

אונקלוס

שָׁנָה מֵעַט וְרַעִים הָיוּ יָמֵי שְׁנַי חַיֵּי וְלֹא הִשְׁיָגוּ
 אֶת־יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אָבִיתִי בְיָמֵי מְגוּרֵיהֶם: י וַיְבָרֶךְ
 יַעֲקֹב אֶת־פְּרֻעָה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פְרֻעָה: שְׁבִיעִי
 יא וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אָחִיו וַיִּתֵּן לָהֶם
 אַחֲזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ
 רַעְמְסֵס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פְּרֻעָה: יב וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף
 אֶת־אָבִיו וְאֶת־אָחִיו וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיו לֶחֶם לֶפֶי
 הַטָּף: יג וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד הִרְעִב
 מְאֹד וַתֵּלֶה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הִרְעִב:
 יד וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ־
 מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּשֹׁבֵר אֲשֶׁר־הֵם שׁוֹבְרִים
 וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרֻעָה: טו וַיִּתֵּם
 הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ כָּל־
 מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה־לָּנוּ לֶחֶם וְלָמָּה
 נָמוּת נִגְדָּךְ כִּי אָפֶס כֶּסֶף: טז וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הֲבֵנו
 מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם־אָפֶס כֶּסֶף:
 יז וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף
 לֶחֶם בַּסּוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבְּקָר
 וּבְחִמְרֵיהֶם וַיִּנְהַלֵּם בַּלֶּחֶם בְּכָל־מִקְנֵיהֶם בַּשָּׁנָה

שְׁנַי זְעִירִין וּבִישִׁין הָיוּ יוֹמֵי שְׁנֵי
 חַיֵּי וְלֹא אֲדַבִּיקוּ יַת יוֹמֵי שְׁנֵי חַיֵּי
 אָבִיהֶי בְיוֹמֵי תוֹתְבוֹתֵהוֹן: (י) וַיְבָרֶךְ
 יַעֲקֹב יַת פְּרֻעָה וַיִּנְפֹק מִן קֶדֶם פְּרֻעָה:
 (יא) וְאוֹתֵיב יוֹסֵף יַת אָבוּהִי וַיַּת
 אַחֲוֵהִי וַיִּהֵב לְהוֹן אַחְסָנָא בְּאֶרְעָא
 דְּמִצְרַיִם בְּדִשְׁפִיר בְּאֶרְעָא בְּאֶרְעָא
 רַעְמְסֵס כְּמָא דְּפִקִּיד פְּרֻעָה: (יב) וַזֶּן
 יוֹסֵף יַת אָבוּהִי וַיַּת אַחֲוֵהִי וַיַּת כָּל
 בֵּית אָבוּהִי לְחִמָּא לְפּוּם טַפְלָא:
 (יג) וְלְחִמָּא לִית בְּכָל אֶרְעָא אֶרִי
 תְּקִיף כְּפָנָא לְחִדָּא וְאֶשְׁתְּלֵהִי עִמָּא
 דְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וְעִמָּא דְּאֶרְעָא
 דְּכְנָעַן מִן קֶדֶם כְּפָנָא: (יד) וַלְקִט
 יוֹסֵף יַת כָּל כְּסָפָא דְּאֶשְׁתַּכַּח בְּאֶרְעָא
 דְּמִצְרַיִם וּבְאֶרְעָא דְּכְנָעַן בְּעִבּוּרָא
 דִּי אַנּוּן זְבָנִין וְאִיתֵי יוֹסֵף יַת
 כְּסָפָא לְבֵית פְּרֻעָה: (טו) וְשָׁלִים
 כְּסָפָא מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וּמֵאֶרְעָא
 דְּכְנָעַן וְאֶתּוּ כָּל מִצְרָאִי לְוַת
 יוֹסֵף לְמִימֵר הֵב לָנָא לְחִמָּא וְלָמָּה
 נָמוּת לְקַבְלָךְ אֶרִי שָׁלִים כְּסָפָא:
 (טז) וַאֲמַר יוֹסֵף הֲבֵנו גִּיתִיכּוֹן וְאֶתּוּ
 לְכוּן בְּגִיתִיכּוֹן אִם שָׁלִים כְּסָפָא:
 (יז) וְאִיתֵי יַת גִּיתִיהוֹן לְוַת יוֹסֵף
 וַיִּהֵב לְהוֹן יוֹסֵף לְחִמָּא בְּסוּסוֹתָא
 וּבְגִיתֵי עִנָּא וּבְגִיתֵי תוּרֵי וּבְחִמְרֵיָא
 וַזְנִינּוּן בְּלְחִמָּא בְּכָל גִּיתִיהוֹן בְּשִׁתָּא
 ז. והתעייפו עם. ח. ועם. ט. המצריים.
 י. נגמר. יא. נגמר.

רש"י

ציתם: (יג) ולחם אין בכל הארץ - חוזר לענין
 הראשון למחלת שני הרעב: ותצא - כמו ותלמה, לשון
 עייפות כתרגומו. ודומה לו פְּמַתְלֵהֶלֶף הַיְיָה זְקִים (משלי
 טו יז): (יד) בשבר אשר הם שברים - נותנין לו את
 הכסף: (טו) אפס - כתרגומו שלים: (יז) וינדהם -
 כמו וינהגם. ודומה לו אֵין מְנַהֵל לָהּ (ישעיה נא יח), על מי
 מנחות ינהלני (תהלים כג ז):

ולא השיגו - צטוזה: (י) ויברך יעקב - מדוך כל
 הנפטרים מלפני שרים מזרעים אותם ונוטלים רשות.
 ומה זרחה זרכו, שיעלה נילוס לרגליו, לפי שאין ארץ
 מזרעים שותה מי גשמים חלא נילוס עולה ומשקה,
 ומזרחתו של יעקב וחילך היה פרעה זא אל נילוס והוא
 עולה לקראתו ומשקה את הארץ^{מב}: (יא) רעמסס -
 מארץ גושן היא: (יב) לפי הטף - לפי הנריך לכל זני

מקורי רש"י

מב. עיי במדבר רבה (פרשה יב סי' ב): א"ר ברכיה הכהן כשהלך יעקב אצל פרעה לא יצא מאצלו עד שבירכו, שנאמר ויברך יעקב את
 פרעה. מה בירכו, אמר לו, יעלה נילוס לרגלו.

אונקלוס

ההיא: (יח) ושלֹמֶת שְׁתָּא הֵיא וְאָתוּ לְוַתִּיהָ בְּשִׁתָּא תְּנִיחָא וְאָמְרוּ לִיהָ לָא נְכִסִּי מִן רְבוּנֵי אֱלֹהִין שְׁלִים כְּסָפָא וְגִיתִי בְּעִירָא לְוַת רְבוּנֵי לָא אֲשַׁתָּאר קָדָם רְבוּנֵי אֱלֹהִין גְּוִיתָנָא וְאַרְעָנָא: (יט) לְמָה נְמוּת לְעִינְךָ אִף אֲנַחְנָא אִף אֲרַעְנָא קִנִּי יִתְנָא וְיִת אֲרַעְנָא בְּלַחְמָא וְנָהִי אֲנַחְנָא וְאַרְעָנָא עֲבָדִין לְפָרְעָה וְהֵב בְּר זָרַע וְנִיחִי וְלָא נְמוּת וְאַרְעָא לָא תְּבוּר: (כ) וְקָנָא יוֹסֵף יֵת כָּל אֲרַעָא דְמִצְרַיִם לְפָרְעָה אֲרִי זְבִינוּ מִצְרַיִם גְּבַר חֻקְלִיהָ אֲרִי תְּקִיף עֲלֵיהוֹן כְּפָנָא וְהוּת אֲרַעָא לְפָרְעָה: (כא) וְיֵת עֲמָא אַעְבַּר יִתִּיהָ מְקָרִי לְקָרִי מְסוּף תְּחוּם מִצְרַיִם וְעַד סוּפִיָּה: (כב) לְחוּד אֲרַעָא דְכוּמְרִיא לָא קָנָא אֲרִי חוּלְקָא לְכוּמְרִיא מִן קָדָם פָּרְעָה וְאֶכְלִין יֵת חוּלְקֵהוֹן דִּיהֵב לְהוֹן פָּרְעָה עַל כֵּן לָא זְבִינוּ יֵת אֲרַעְהוֹן: (כג) וְאָמַר יוֹסֵף לְעֲמָא הָא קִנִּיתִי יִתְכוּן יוֹמָא דִּין וְיֵת אֲרַעְכוּן לְפָרְעָה הָא לְכוּן בְּר זָרַע וְתוֹזְרַעוֹן יֵת אֲרַעָא: (כד) וְיִהִי בְּאַעוּלִי עֲלֵלְתָא וְתִתְּנוּן חֵד מִן חֲמִשָּׁא לְפָרְעָה יב. מצריים. יג. מעיר לעיר. יד. החלק. טו. מלפני. טז. חלקיהם. יז. בהבאת.

ההוא: יח ונתתם השנה ההוא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נבחר מאדני כי אסתם הכסף ומקנה הפהמה אל־אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אסגויתנו ואדמתנו: יט למה נמות לעיניך גם־אנחנו גם־אדמתנו קנה־אתנו ואת־אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם: כ ויקן יוסף את־כל־אדמת מצרים לפרעה כי־מכרו מצרים איש שדהו כי־חזק עליהם הרעב ויהי הארץ לפרעה: כא ואת־העם העביר אתו לערים מקצה גבול־מצרים ועד־קצהו: כב רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את־חקם אשר נתן להם פרעה על־כֵּן לא מכרו את־אדמתם: כג ויאמר יוסף אל־העם הן קניתי אתכם היום ואת־אדמתכם לפרעה הא־לכם זרע וזרעתם את־האדמה: כד והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה

רש"י

לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ, והושיע של עיר זו בחזרתה. ולא הוצרך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיעך שזכו של יוסף, שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולים^מ: מוקצה גבול מצרים וגו' - כן עשה לכל הערים אשר במלכות מצרים מקצה גדולה ועד קצה גדולה: (כב) הכהנים - הכומרים. כל לשון כהן משרת לאלהות הוא, חוץ מאותן שהם לשון גדולה כמו פֶּהֶן מְדִין (שמות ג א), פֶּהֶן אֵן (לעיל מא מה): חק לכהנים - חק כך וכך לחם ליום: (כג) הא - כמו הנה, כמו וגם אני הא דרַבֵּן צְרַאשׁ גַּתָּי (יחזקאל טו מג):

(יח) בשנה השנית - שנית לשני הרעב: כי אם תם הכסף וגו' - כי אשר תם הכסף והמקנה וזא הכל אל יד אדוני: בלתי אם גויתנו - כמו אם לא גויתנו: (יט) ותן זרע - לזרוע האדמה. ואף על פי שאמר יוסף ועוד חמש שנים חָפֵר אֵין חָרִישׁ וְקָרִיר (לעיל מה ו), מכיון שזא יעקב למצרים זאה ברכה לרגלו והתחילו לזרוע וכלה הרעב וכן שנינו צמוספתא דסוטה (פ"י ה"ג^מ): לא תשם - לא תהא שממה. לא תזור, לשון שדה זור (עירובין פ"ג ע"ב) שאינו חרוש: (כ) ויהי הארץ לפרעה - קנויה לו: (כא) ואת העם העביר - יוסף מעיר לעיר,

מקורי רש"י

ליושנו. שנה (שם ג) ועתה אל תיראו. מד. ע"י חולין (ס ע"ב): ואת העם העביר אותו לערים מאי נפקא מינה דלא ליקרו לאחיו גלוותא.

מג. ז"ל: עד שלא ירד יעקב למצרים היה רעב, שנא' כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ וגו'. משיירד מהו אומר, הא לכם זרע וזרעתם את האדמה. א"ר יוסי, כיון שמת יעקב אבינו חזר הרעב

אונקלוס

וְאַרְבַּע הַיָּדוֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם
 וְלֹאֲשֵׁר בְּבִתְיֹכֶם וְלֹאֲכַל לְטַפְּכֶם: מַפְטִיר כה וַיֹּאמְרוּ
 הַחִיתָנוּ נִמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהֵינּוּ עֲבָדִים
 לְפָרְעָה: כו וַיֵּשֶׁם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֶק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה
 עַל־אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפָרְעָה לְחֹמֶשׁ רֶק אֲדָמַת
 הַכְּהֹנִים לְבָדָם לֹא הָיְתָה לְפָרְעָה: כז וַיֵּשֶׁב
 יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאחָזוּ כָּהֵן
 וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד:

וארבע חולקין יהון לכון לבר זרע
 חקלא ולמיכלכון ולאנשי" בתיכון
 ולמיכל לטפלכון: (כה) ואמרו
 קיימתנא נשכח רחמין בעיני רבוני
 ונחי עבדין לפרעה: (כו) ושוי יתה
 יוסף לגזירא עד יומא הדין על
 ארעא דמצרים דיהון יתבין חד מן
 חמשא לפרעה לחוד ארעא
 דכומרין בלחודיהון לא הנת
 לפרעה: (כז) ויתיב ישראל בארעא
 דמצרים בארעא דגשן ואחסינו" כה
 ונפישו וסגיאו לחדא:

יה. ולאנשי. יט. ויחזיקו.

ק"ו יהללא"ל סימן. ומפטירין ואת בן אדם קח לך עץ ביחזקאל סימן לו:

רש"י

(כד) לזרע השדה - שזכל שנה: ולאשר בבתיכם -
 ולאכול העבדים והשפחות אשר צמיתם: מפכם -
 זנים קטנים: (כה) נמצא חן - לעשות לנו זאת כמו
 שאמרנו: והיינו עבדים לפרעה - להעלות לו המס
 הזה זכל שנה: (כו) לחק - שלא יעזור: (כז) וישב
 ישראל בארץ מצרים - והיכן צארן גשן, שהיא
 מארץ מצרים: ויאחזו בה - לשון אחזה:
 חסלת פרשת ויגש

הפטרת ויגש

יחזקאל לו

(טז) ואתה בן-אדם קח-לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו חבריו ולקח עץ אחד
 וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל-בית ישראל חברו חבריו: (יז) וקרב אתם אחד אל-אחד לך לעץ
 אחד והיו לאחדים בידך: (יח) וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא-תגיד לנו מה-אלה לך:
 (יט) דבר אליהם כה-אמר אדני יהוה הנני אני לקח את-עץ יוסף אשר ביד-אפרים ושבטי ישראל
 חברו חבריו ונתתי אותם עליו את-עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידים: (כ) והיו העצים
 אשר-תכתב עליהם בידך לעיניהם: (כא) ודבר אליהם כה-אמר אדני יהוה הנני אני לקח את-בני
 ישראל מבין הגוים אשר הלכו-שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל-אדמתם: (כב) ועשיתי
 אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה-יהיו עוד לשני גוים
 ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: (כג) ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם
 והושעתי אתם מכל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו-לי לעם ואני אהיה להם
 לאלהים: (כד) ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו